

SEZNAM NAVŠTÍVENÝCH MÍST
TTO HAVLÍČEK

POVINNÁ MÍSTA

Datum návštěvy / Poznámky

1. Havlíčkův Brod
2. Havlíčkova Borová
3. Praha
4. Kutná Hora
5. Cestou K.H. Borovského I.

VOLITELNÁ MÍSTA

1. Cestou K.H. Borovského II.
2. Cestou K.H. Borovského III.
3. Příbrav
4. Velká Losenice
5. Jihlava
6. Batelov
7. Horní Cerekev
8. Proseč - Obořiště
9. Počátky
10. Jindřichův Hradec
11. Humpolec
12. Kroměříž
13. Šternberk
14. Jedovnice
15. Jičín
16. Hořice
17. Jarní Vysočinou
18. Chotěbořské putování
19. Po stopách pátera Josefa Toufara
20. Karel Havlíček v zahraničí

TEMATICKÝ TURISTICKÝ ODZNAK
HAVLÍČEK

Vydali:

**KČT, odbor Havlíček Havlíčkův Brod
Martin Pluhař**

**ve spolupráci
s Muzeem Vysočiny Havlíčkův Brod**

2017

www.kcthavlicek.cz

Není nad původnost, každý po ní touží,
lidé chodí přes most, to já půjdu louží.

Nechod', Vašku, s pány na led, mnohý příklad máme,
že pán sklouzne a sedlák si za něj nohu zláme.

"Česká hlava stěnu proráží!"

To jest moje naděje i víra,
o kterouž se v bouři neshází
národ český pevně podepírá.
Čech nezoufá nikdy, v nejtěžším neštěstí davu
spoléhá se na svou staročeskou tvrdou hlavu.
A pokladu toho, jemuž rovna svět nezná,
měl bych se odřeknout jenom já?

Takto svornosti té vaší tajný smysl zní:
"Dělej ty, co chceme my."
U mne tedy zase svornost znamená:
"Dělejte vy, co chci já."

"Co sám nerad, nečiň jinému!"

žáku pravil kantor kdesi,
třepaje ho za pačesy.

Svatý Jene z Nepomuku, drž nad námi svoji ruku,
ať nám Bůh dá, co dal tobě, by náš jazyk nezhnul v hrobě.

Přislibujte si mně,
poroučejte si mně,
vyhrožujte si mně:
zrádcem přece nebudu!
Moje barva červená a bílá,
dědictví mé poctivosť a síla!
varte Němci: já jsem Čech!
hr! já jsem Čech! —

Dumka na Batelovském vrchu.

Umírá slunéčko, umírá,
když padá za hory do Němec,
umírá;

Šumava naše zkrvácená
toužebně za sluncem do Němec
pozírá.

Klekání nad námi doznívá,
klade se na věky do hrobu
vlast šírá;

od řeky k řece, z hradu k hradu
mlha se smutkovým závojem
prostírá.

Umírá národ můj, umírá,
andělé strážci uletují,
umírá;

života knihu lidu mému
Hospodin na věky, na věky
zavírá.

Poslední vlasti syn
zoufaje lyru svou o stěnu
opírá;

žalozpěv dozněl, se zdi letí
za vlastí do hrobu pěvec sám
i lyra.

Umírá, umírá, umírá,
již padá za hory do Němec,
umírá;

Šumava naše zkrvácená
toužebně za sluncem do nebes
pozírá.

Začato r. 1841 v Batelově, skončeno 24./3. 1844 na
Velký pátek v Moskvě.

Borovský.

»Obrazy Života« 1861 str. 208.

Jméno a příjmení:

.....

Datum narození:

.....

Adresa:

.....

Člen KČT:

.....

Potvrzujeme, že výše jmenovaný turista splnil podmínky Tematického turistického odznaku Havlíček

Odznak vydán pod číslem:

.....

Datum a potvrzení:

.....

TTO Havlíček vydal v roce 2017
KČT, odbor Havlíček Havlíčkův Brod
ve spolupráci s Muzeem Vysočiny Havlíčkův Brod

Kontakt:
Martin Pluhař, 582 53 Štoky 364
martin.pluhar@volny.cz
www.kcthavlicek.cz

v. 03 / 2017 / www

Milí turisté,

náš odbor Klubu českých turistů se sídlem v Havlíčkově Brodě se hrdě hlásí k odkazu novináře, spisovatele, satirika a politika Karla Havlíčka Borovského, jedné z nejvýznamnějších osobností naší země. Prostřednictvím tohoto tematického turistického odznaku bychom vám chtěli ukázat místa, která jsou se jménem Karla Havlíčka spjatá a která jsou připomínkou nám i budoucím generacím.

Pro splnění podmínek odznaku byste měli navštívit **pět povinných míst** a alespoň **osm volitelných** (podmínka pro zařazení odznaku do Česko-moravského turisty). Tři povinná místa se nacházejí na Vysočině, na místech, která nikoho nepřekvapí. Dále se za povinnými místy vydáte do Prahy a Kutné Hory. Obě města jsou turisticky zajímavá i aktivní. Koná se v nich řada turistických pochodů a akcí, a tak jejich plnění nebude nijak náročné.

Pro plnění volitelné části vám předkládáme dvě desítky míst, určitě si vyberete. Část z nich můžete splnit účastí na pochodech, které pořádá náš odbor a které jsou uvedeny v celostátním kalendáři KČT - Jarní Vysočinou (březen), Chotěbořské putování (červen) a Po stopách pátera Josefa Toufara do středu ČR (květen). Žolíkem je pak návštěva jakéhokoliv místa v zahraničí, které se váže k životu a dílu Karla Havlíčka. A to už je výzva!

Jako potvrzení poslouží razítko z místa návštěvy, vstupenka, jízdenka, opis turistického rozcestníku, nebo jakýkoliv jiný věrohodný doklad. Prostě klasika. Nemáme důvod vám nedůvěřovat a kontrolovat vás, protože turisté nepodvádějí a plnění záznamníků je především radost! My pro vás na oplátku máme připraveny odznaky TTO Havlíček v pěti barevných variantách. Můžete si vybrat barvu, která vám nejlépe sluší, anebo si na památku koupit celou sérii.

Děkujeme vám, turistům a přátelům, kteří jste se rozhodli odznak plnit, že se s námi vydáte na cesty, a věříme, že si společně s námi oprášíte své školní znalosti. Děkujeme také Muzeu Vysočiny Havlíčkův Brod, jmenovitě řediteli Jiřímu Jedličkovi a odborníkovi na téma KHB Michalu Kampovi. Bez jejich pomoci by tento záznamník neměl šanci vyjít. Děkujeme vám všem!

Za KČT, odbor Havlíček Havlíčkův Brod se s vámi na viděnou na cestách těší

Martin Pluhař

Kdo byl Karel Havlíček Borovský?

Novinář, spisovatel, satirik a politik. Zastánce českého národa. Zakladatel moderní české žurnalistiky a nejvýznamnějších českých novin revolučních let 1848-1850. Neúprosný, politicky angažovaný kritik rakouského režimu, osobnost s významným vlivem na české veřejné mínění.

Karel Havlíček se narodil 31. října 1821 v Borové u Přibyslavi v rodině zámožného kupce Matěje Havlíčka, kde jeho krůčky vedly do místní jednotřídky. Coby osmiletý postoupil na hlavní školu do Jihlavy a středoškolské vzdělání získal na klasickém gymnáziu v tehdejší Německém Brodě.

Ve vzdělání pokračoval v Praze a v roce 1840 nastoupil na kněžské studium v Klementinu, navzdory přání rodičů, aby se stal právníkem. Z poměrů v arcibiskupském semináři byl zklamaný. Chtěl se stát knězem, šířícím české národní uvědomění mezi prostým lidem. V semináři však vše české bylo hrubě potlačováno, a tak zde pro svůj pročeský a skoro odbojný postoj skončil. Vzdělání si tak doplňoval četbou knih a samostudiem, které formovalo jeho vlastenecké vnímání a touhu stát se českým spisovatelem.

Zklamaný se vrátil i z ročního pobytu v Rusku, kde přišel o ideu všeslovanského sbratření. Tamní realita a nevolnické poměry Havlíčka šokovaly a zcela odporovaly jeho idealizovaným představám o této zemi.

Na doporučení Františka Palackého přijal v roce 1844 místo v redakci Pražských novin a jejich literární přílohy Česká včela. V revolučním roce 1848 pak založil deník Národní noviny. Angažoval se politicky, stal se členem Národního výboru, vůdčí síly politického hnutí české demokracie, který však byl po porážce červnového povstání rozpuštěn. Krátce působil také jako poslanec v Ústavodárném říšském sněmu. Oženil se a stal se otcem dcery Zdenky.

Úspěšné Národní noviny tvrdě kritizovaly utiskující vládní politiku a odolávaly až do začátku roku 1850, kdy byly zakázány. Havlíček se stěhoval do Kutné Hory, kde našel ochotného tiskaře pro vydávání nového časopisu Slovan. Ostře sledovaný opoziční časopis, kde pokračoval ve svých břitce kritických článcích, se mu dařilo šířit mezi český lid více než rok, než jej dostihla vládní nařízení, vytvořená jemu „na míru“.

Ale to se v předvečer nastupujícího „bachovského absolutismu“ blíží Havlíčkova deportace do zapadlého městečka Brixen v tehdejší jižní

17. Jarní Vysočinou

Potvrzení z tradičního březnového pochodu v Havlíčkově Brodě.

18. Chotěbořské putování

Pochod a cykloakce, který se koná v Chotěboři, v atraktivním prostředí na okraji Železných hor.

19. Po stopách pátera Josefa Toufara do středu ČR

Hvězdicový pochod do obce Číhošť, asi 6 km SV od Ledče nad Sázavou, na modře značené *Cestě pátera Josefa Toufara*.

Koná se vždy 8. května.

Karel Havlíček v zahraničí

Potvrzení z jakéhokoliv místa v zahraničí, které je spojené s životem a dílem Karla Havlíčka (*Lvov, Moskva, Kraków, Nowy Sacz, Vysoké Tatry, Kežmarok, Liptovský Mikuláš, Brixen, Innsbruck, ...*)

13. Šternberk (5 km JZ od Slaného)

V lázních Šternberk se léčilo velké množství významných osobností, těžce nemocný Karel Havlíček po návratu z Brixenu od 22.6. do 24.7.1856. Odtud jej odváží švagr František Jaroš, v jehož pražském bytě o pět dnů později umírá.

Připomínkou jeho pobytu v lázních je reliéf na zdi lázeňské vily.

14. Jedovnice (25 km severně od Brna)

Nejstarší pomník Karla Havlíčka na Moravě byl slavnostně odhalen už v roce 1900. Náměstí, na kterém je socha umístěna, nese jeho jméno.

15. Jičín

Pomník Karla Havlíčka je umístěn na ulici Československé armády nedaleko oblastní nemocnice.

Na kamenném soklu je usazena bronzová busta, dolní část pomníku tvoří kamenné sousoší Promethea sedícího na skále, k níž má přikovány ruce. Do levého boku mu klove zobákem velký orel. Autorem osm metrů vysokého pomníku, odhaleného v rámci oslav 50. výročí úmrtí Karla Havlíčka (1906), je Jindřich Říha.

16. Hořice

Pískovcová socha Karla Havlíčka z roku 1928 je dílem sochaře Antonína Máry. Je umístěna v Jablonskému ulici na prostranství před základní školou.

Tyrolsku. Havlíček byl českému národu uklizen daleko z očí. Tak velký strach z něj rakouský režim měl!

V Brixenu trpěl Havlíček odloučením od českého národa, společnost mu při častých návštěvách dělaly jen žena Julie s dcerou. Internace trvala téměř čtyři roky. Až Havlíčkův písemný závazek nepokračovat ve veřejných aktivitách mu umožnil v květnu 1855 návrat domů.

Ale nebyl to šťastný návrat, se svou ženou se už nepotkal. U psychicky zlomeného Havlíčka, který byl navíc pod stálou policejní kontrolou, se prudce a rychle zhoršovala tuberkulóza. Umřel 29. července 1856 na stejnou nemoc jako jeho žena. Ve věku nedožitých pětatřiceti let.

Spisovatel Karel Havlíček Borovský

Žurnalistika Karla Havlíčka živila, svým literárním dílem předal odkaz dalším generacím. Z učebnic českého jazyka jsme si jej zapamatovali především jako autora epigramů, krátkých veršovaných satirických básní. Sepsal jich téměř tři sta, velkou část z nich při pobytu v Rusku. Epigramy publikoval v literárních přílohách Česká včela (Pražské noviny) a Šotek (Národní noviny). Roku 1845 plánoval vydat sbírku *Epigramy*, ale zůstalo jen u autorské předlohy.

V České včele vycházely ve formě samostatných článků také *Obrazy z Rus*, kde popisoval realitu Ruska na základě vlastní zkušenosti.

Politicky „nespolehlivý“ Havlíček vydal několik málo měsíců před deportací do Brixenu dva knižní svazky jako důkaz, že i v roce 1851 hájí stejné zásady jako v Národních novinách. Prvním byl *Duch Národních novin*, soubor nejzajímavějších článků z let 1848-1850, který věnoval Františku Palackému, jehož si vážil a který mu byl oporou i v těžké době nastupující reakce. Druhým byly *Epištoly kutnohorské*, přepracovaný soubor článků ze Slovana kritizujících církev. Oba svazky se mu podařilo rozšířit mezi lid a jen menší část byla konfiskována policií.

Významná je také Havlíčkova básnická tvorba, z níž bezpochyby nejznámější jsou tři satirické básně, napsané v Brixenu – *Tyrolské elegie*, *Král Lávra* a *Křest svatého Vladimíra*, legenda z ruské historie.

Tyto tři básně, stejně jako ostatní Havlíčkova tvorba, se dočkaly prvního knižního vydání v roce 1870. *Sebrané spisy Karla Havlíčka*, vydané nákladem Svatoboru, mají na jeden tak krátký lidský život úctyhodných 270 stran.

1. Havlíčkův Brod

Havlíček pocházel ze zámožné kupecké rodiny a v tehdejší Německém Brodě vystudoval klasické gymnázium. Jeho otec koupil v roce 1832 na náměstí dům č. p. 19, dnešní Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. Pod arkýřem je umístěna pamětní deska a na průčelí Havlíčkův medailon z roku 1871. V bytě Karla Havlíčka se nachází stálá expozice, věnovaná jeho životu a odkazu.

Muzeum je otevřené denně mimo pondělí od 9 do 17 hodin.

V městském parku Budoucnost naleznete sochu Karla Havlíčka od akademického sochaře Bohumila Kafky z roku 1924. V blízkosti stojí i socha Josefíny Havlíčkové - skromné matky velkého syna, z roku 1937 od akademické sochařky V. Dohnalové.

Na místním hřbitově u sv. Vojtěcha odpočívají téměř všichni jeho blízcí, naleznete zde hrob rodičů Karla Havlíčka i jeho dcery Zdeňky.

Německý Brod byl na počest Karla Havlíčka přejmenován v roce 1945.

2. Havlíčkova Borová

Borová získala svůj současný název podle svého nejvýznamnějšího rodáka v roce 1949.

Rodný dům Karla Havlíčka č. p. 163 je dnes prohlášen národní kulturní památkou a uvnitř se nachází expozice připomínající jeho život a dílo. Na domě je umístěná pamětní deska z roku 1862, odhalená při příležitosti prvních Havlíčkovských slavností.

Expozice je přístupná veřejnosti celoročně, od března do října každý den mimo pondělí, v období listopad - únor od pondělí do čtvrtka.

Na náměstí nemůžete minout pískovcovou sochu Karla Havlíčka z roku 1901 od Josefa Strachovského.

9. Počátky (20 km jižně od Pelhřimova)

Pamětní deska na staré poště (Palackého náměstí č.p. 30), kde se 16.12.1851 zastavil Karel Havlíček na nucené cestě do Brixenu.

10. Jindřichův Hradec

Pamětní deska (z roku 1902) na průčelí hotelu U zlaté husy (Náměstí míru č.p. 142), kde Karel Havlíček strávil poslední noc v Čechách při své nedobrovolné pouti do vyhnanství.

11. Humpolec

V revolučním roce 1848 Karel Havlíček krátce působil také jako poslanec v Ústavodárném říšském sněmu za volební obvod Humpolec.

Pamětní deska na budově bývalé radnice (Dolní náměstí č.p. 250) připomíná událost ze dne 15.7.1848, kdy Karel Havlíček jako poslanec promluvil ke shromážděnému občanstvu.

12. Kroměříž

Kroměřížským sněmem se označuje zasedání Ústavodárného říšského sněmu habsburské monarchie. Poté, co sněm 7.9.1848 zrušil ve Vídni poddanství, bylo jeho hlavním programem vytvoření nové ústavy. K tomu ale nikdy nedošlo. Nepokoje v monarchii byly potlačeny a na trůn nastoupil mladý František Josef I., který sněm rozpustil a vydal vlastní ústavu, která předznamenala éru absolutismu.

Na domě č.p. 109 na Velkém náměstí, kde Karel Havlíček coby poslanec sněmu bydlel, je umístěna pamětní deska (z roku 1908).

5. Jihlava

Po základní škole v Borové zahájil Havlíček studium na gymnáziu v Jihlavě (1830-1831). Bydlel v bývalém Ditrichštejnském paláci, což je místo dnešní spořitelny na rohu Křížové ulice a Masarykova náměstí.

V jihlavském gymnáziu se vyučovalo německy, a taky záhy přestoupil na vyhlášené české klasické gymnázium v Německém Brodě.

6. Batelov (16 km JZ od Jihlavy)

Do Batelova jezdíval mladý Karel Havlíček za svou tetou a později zde navštěvoval svého přítele faráře Slavíka.

Ke stému výročí narození Karla Havlíčka (1921) byla do skály na Vršku vsazena pamětní deska. Na místě, kde o prázdninách 1841 skládal Dumku, jednu ze svých prvních básní. Toto místo, stejně tak jako bustu Karla Havlíčka na náměstí, naleznete na pětikilometrové trase naučné stezky *Po stopách K.H. Borovského*.

7. Horní Cerekev (5 km západně od Batelova)

Karel Havlíček se narodil do rodiny kupce Matěje Havlíčka z Borové a jeho ženy Josefíny Dvořákové, dceři sládka a měšťana Jana Dvořáka z Horní Cerekve, č.p. 95.

8. Proseč - Obořiště (8 km JZ od Pelhřimova)

Dominantou překrásného zámeckého parku je *Havlíčkův dub* (výška 24 m, obvod 628 cm a stáří 300-500 let). Strom, který roste na malé louce u jezírka, je pamětníkem dostaveníček Havlíčka se svou budoucí manželkou Julií. Milenci údajně sedávali právě pod tímto dubem a hubebně nadaný Havlíček jí zde zpíval a hrával na kytaru. Karla Havlíčka připomíná pamětní deska nedaleko dubu, instalovaná roku 1998.

Zámek v současné době funguje jako domov pro seniory. Nebojte se zde požádat o razítko, jsou na turisty zvyklí.

3. Praha

Praha se prolíná celým Havlíčkovým životem. Havlíček v Praze studoval, s Prahou je spjata jeho novinářská éra a po návratu z Brixenu zde i zemřel. Jeho odkaz nám připomínají tato místa:

- Pamětní deska na domě č.p. 196/3 na Smetanově nábřeží, kde bydlel roku 1848 a měl zde redakci Národních novin (z roku 1923)
- Pamětní deska v Havlíčkově ulici na domě č.p. 1029/3 (naproti Masarykovu nádraží), kde 29.7.1856 zemřel
- Hrob Karla Havlíčka na Olšanských hřbitovech II, odd. 10, č. 68 s architektonickým návrhem náhrobku od Josefa Zítka a plaketou od sochaře Bohuslava Schnircha (z roku 1870)
- Pomník Karla Havlíčka na Havlíčkově náměstí na Žižkově, bronzová kopie sochy od Josefa Strachovského (z roku 1911). Okolí pomníku je osázeno bronzovými destičkami s Havlíčkovými epigramy

4. Kutná Hora

Po zákazu Národních novin se Havlíček odmítal vzdát publistické činnosti. Oporu našel v Kutné Hoře u tiskaře Františka Procházky, který se nebál politicky nepohodlnému Havlíčkovi vydávat časopis Slovan.

Na náměstí před Vlašským dvorem naleznete pomník Karla Havlíčka z hořického pískovce od Josefa Strachovského, odhalený roku 1883. Na válcovém podstavci je uvedeno jeho závěrečné zvolání z obhajovací řeči před zdejším okresním soudem, kde se úspěšně ubránil obžalobě za protiabsolutistické články v časopisu Slovan.

Identické kopie sochy (s odlišnými podstavci) se nacházejí v Havlíčkově Borové a ve Vysokém nad Jizerou. Další dvě kopie na pražském Žižkově a v Chicagu jsou odlity do bronzu.

Soud s Karlem Havlíčkem připomíná také pamětní deska na budově okresního soudu (Náměstí Národního odboje č.p. 58/6).

Další pamětní desky naleznete na budově bývalé tiskárny Slovana (Na Náměti č.p. 420/4), na domě kupce Františka Hauffa, prodejce Slovana (Husova ulice č.p. 102/5) a v Čáslavské ulici (před plaveckým bazénem) v místě, kde stál dům, ve kterém bydlel.

5. Cestou K.H. Borovského I.

Červeně vyznačená *Cesta Karla Havlíčka Borovského* propojuje nejvýznamnější místa na Vysočině při putování po stopách osobnosti našeho tematického odznaku.

Červené turistické značení začíná na havlíckobrodském náměstí a odtud vede do Přibyslavi a dále přes Havlíčkovu Borovou až do Hlinska. Vyznačeno je téměř 50 km pěších cest.

My se vydáme na procházku s Karlem Havlíčkem malebným údolím meandrující Sázavy z Havlíčkova Brodu do Pohledu a odtud po žluté staletou lipovou alejí k poutnímu kostelu sv. Anny.

Cesta i s návratem na nádraží v Pohledu má 12 km a vy si jako potvrzení můžete třeba u sv. Anny opsat rozcestník, nebo na nádraží požádat o razítko.

Poznámky:

1. Cestou K.H. Borovského II.

Z Pohledu můžeme pokračovat dále po červené až do Přibyslavi, stále údolím Sázavy. Za pozornost stojí kostel sv. Kateřiny a středověký kamenný most pod Stříbrnými Horami. A o kilometr dál zbytky železničního mostu. Turistická stezka nás sem dovedla po drážním tělese původní dráhy Havlíčkův Brod - Brno.

Tato část cesty až na přibyslavské nádraží měří 10 km a vy si můžete po cestě opsat některý z rozcestníků, třeba právě ten *Pod Kateřinou*.

2. Cestou K.H. Borovského III.

Z Přibyslavi vede červené turistické značení po místech husitských tradic, přes *Plaček* a kolem *Žižkovy mohyly*. Po 10 km dorazíme do Havlíčkova rodiště, do Havlíčkovy Borové.

Po cestě si můžete některý z uvedených rozcestníků opsat coby potvrzení o absolvování této části trasy.

3. Přibyslav

Mladý Karel Havlíček chodíval do Přibyslavi za vikářem Janem Brůžkem, který měl na jeho počáteční výchovu velký vliv.

Na cestě od zámku na nádraží se nezapomeňte zastavit u pomníku Karla Havlíčka, který je umístěn naproti soše Jana Žižky. Vytvořil jej akademický sochař Roman Podrázský, přibyslavský patriot a bývalý starosta města.

4. Velká Losenice (7 km východně od Přibyslavi)

Pamětní deska na domě č.p. 24, kde žili předkové Karla Havlíčka (z roku 1938).